

Dünyada İş Sağlığı ve İş Güvenliği Uzmanlığı

Meslek Mensubu Olmak için Yasal Gereklilikler

Uluslararası literatürde iş güvenliği uzmanlığı „Safety Professional“ veya „Safety Practitioner“ olarak adlandırılmaktadır.

ILO (Dünya Çalışma Örgütü) Ansiklopedisi'nin 18.22-18.27 arasındaki bölümü ilgili örgütün İSG profesyonellerinin nasıl eğitilmeleri gerektiği ile görüşlerini aktarmakta olup, buna göre;

İSG uzmanı olan kişilerin teknik konuların yanında organizasyonel yapıları ve uygulamaları anlama ve idari yeteneklere sahip olmalarının gerekliliği vardır. İletişim yeteneği, İSG problemlerinin araştırılması ve etkin çözümler üretebilme bu alanda çalışacak kişilerin almış oldukları eğitimlerde mutlaka yer almalıdır (Phoon 1985b).

İSG uzmanlarının sadece teknik değil multidisipliner konularda yetişmiş olması gereklidir (D'Auria, Hawkins ve Kenny 1991)

Genel İSG literatüründe, İSG mühendisi terimi sadece mühendislik bölümleri mezunları için kullanılmakta olmayıp, diğer disiplinlerde yetişmiş ama çeşitli multidisiplinleri kapsayan eğitim programlarından sertifika sahibi İSG uzmanlarını tanımlamaktadır. İşletme, iş idaresi, sosyal bilimler gibi çok çeşitli disiplinlerden gelenler iş güvenliği mühendisi olarak adlandırılır (http://en.wikipedia.org/wiki/Safety_engineer)

Avusturya:

Bir örnek vermek gerekirse; Avusturya'da “İşte Güvenlik ve Sağlığın Korunması” (Bundesgesetz Über Sicherheit und Gesundheitsschutz bei der Arbeit) 450 sayılı yasa temel yasa niteliğindedir ve kısaca AschG diye adlandırılmaktadır.

Bu yasanın (AschG) 74. maddesi; İş Güvenliği Uzmanlığı (Sicherheits-fachkräfte) için uzmanın, gerekli uzmanlık bilgilerini, İş ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na tanınmış, uzmanlık eğitiminin başarılı şekilde bitirildiğine ilişkin bir belge (diploma) ile kanıtlanması gerekmekte olduğu hükmünü getirmektedir.

Kanada:

Kanada'da İSG konusunda bir sertifika olmadan da çalışmak mümkündür. Fakat İSG konusunu meslek olarak seçecek kişiler, devletin düzenlediği bir sınava girerek başarılı olmak zorundadırlar. Bunun sonunda „Canadian Registered Safety Professional (CRSP)“ olarak adlandırılırlar.

Söz konusu sınava girmek için ise, şu şartların tümünü birlikte yerine getirmek gereklidir (<http://www.bcrsp.ca/designation.html>):

- a) Herhangi bir alanda bir önlisans derecesine sahip olmak veya İSG alanında 1 yıllık bir üniversite programından mezun olmak,
- b) En az 3 yıllık İSG deneyimi,
- c) Sınava başvuru anında mesaisinin en az %50'sini İSG konusunda çalışmakla geçiren bir işe sahip olmak.

Kanada, yukarıdakilerin dışında bir şart getirmemekte, İSG uzmanı olarak çalışmabilmek için özel olarak herhangi spesifik bir mühendislik, vb. bölümü bitirmiş olmayı zorunlu kılmamaktadır.

İngiltere:

İngiltere'de küçük işletmelerde mesaisinin sadece bir bölümünü İSG alanında çalışarak geçirenler için spesifik bir sertifikasyon gerekmemekle birlikte, kişi İSG alanında tam zamanlı çalışacaksa içinde özel kuruluşların, üniversitelerin veya yarı özerk örgütlerin yer aldığı az sayıda kurumun verdiği sertifikasyon/diploma'ya sahip olması gerekmektedir

(http://www.iosh.co.uk/membership/about_membership/education_and_qualifications/chousing_a_qualification.aspx#TechnicianMembership)

İngiltere, bu az sayıda kurumun kendi aralarında yarıştığı ve böylece bu rekabet ortamında her birinin eğitim programlarını mükemmelleştirmek için çabaladığı bir ortam geliştirmeyi başarmıştır.

Son 10 yılda NEBOSH (Milli İSG Sınav Kurumu - National Examination Board in Occupational Safety & Health) bunlar arasından sıyrılmış ve İSG uzmanı olmak isteyenlerin en rağbet ettiği sertifikasyon programı olmuştur (<http://www.shp4jobs.co.uk/>)

İngiltere'de gerek NEBOSH, gerekse diğer sertifikasyon/diploma sınavlarına katılım için herhangi bir spesifik üniversite bölümü bitirmiş olma şartı aranmamaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri (ABD):

ABD'de ise Safety Enginer terimi sadece mühendislik disiplininin gelenleri değil genel olarak iş sağlığı ile iş güvenliği alanında tüm çalışanları kapsamaktadır ve ABD'deki İSG profesyonellerinin en temel meslek örgütü olan ASSE (American Society of Safety Engineers)'ye bu kişilerin tümü üye olabilir. Fakat sözkonusu örgüte bir de profesyonel üyelik mümkündür ki, bunun için aşağıdaki niteliklerden birine sahip olmak gerekmektedir (<http://www.asse.org/membership/qualifications.php>):

Bunlar;

1. CSP (Certified Safety Professional)
2. CIH (Certified Industrial Hygienist)

3. İSG konusunda en az 5 yıllık deneyim sahibi olmak ve akredite bir üniversite bölümünden lisans veya yüksek lisans düzeyinde mezun olmak şartıyla herhangi bir akredite İSG sertifikasyona/lisansa sahibi olmak (Admission Committee hangi sertifikaların uygun olduğuna karar vermiştir) ,
4. İSG konusunda en az 5 yıllık deneyim sahibi olmak ve akredite bir üniversite bölümünden en az lisans düzeyinde mezun olmak şartıyla bir eyalet müdürlüğüne (state agency) kayıtlı olmak,
5. İSG konusunda en az 5 yıllık deneyim sahibi olmak ve akredite bir üniversite bölümünden en az doktora düzeyinde mezun olmak (bu bölümün İSG ile ilgili olması şarttır),

ASSE'de mühendis olmayan profesyonel üyeler mühendis meslek mensuplarından fazladır. Yukarıdaki listede 3 numaralı maddede yer alan sertifikalar incelendiğinde de bu sertifika eğitimlerinin çoğuna katılmak için mühendislik şartı gerekmemektedir (Fizyoloji, kimya, yangın, meslek hastalığı konusunda uzman hemşirelik, vb. sertifika programlarıdır bunlar).

ABD, Kanada ve Avrupa Birliği'ndeki İSG uzmanlığı sistemini tanımaktadır. Kanada ve AB'de İSG uzmanı olmak için üst düzey gereklilikler olan Canadian Registered Safety Professional (CRSP) olmak veya IOSH'un profesyonel üyesi olmak, yukarıdaki bu 3. maddede bahsedilen sertifikasyon/lisansa sahip olmak anlamına gelmektedir ki, bilindiği gibi gerek Kanada'da gerekse çoğu Avrupa ülkesinde gene mühendis olma şartı aranmamaktadır.

Yukarıdaki listede 1. maddede belirtilen CSP (Certified Safety Professional) olmak içinse mühendislik şartı aranmamaktadır. Mesaisinin %50'den fazlası İSG ile ilgili bir görevde en az 3 yıllık iş deneyimi sahibi olup da bir İSG ön lisans programından veya İSG ile ilgili olmasa da herhangi bir üniversite lisans programından mezun olmak CSP sınavına girebilmek için yeterlidir (<http://www.bcsp.org/safety-certifications>).

Özetlemek gerekirse, bir çok ülke gibi ABD de İSG uzmanlığını mühendis olmakla sınırlandırmamış, İSG uzmanlığının tek bir teknik anabilim dalı olmayıp multidisipliner bir meslek olduğunu kabul etmiştir.

Diğer Kaynakça:

Phoon 1985b. Education and training in occupational health: formal programmes. In *Occupational Health in Developing Countries in Asia*, edited by WO Phoon and CN Ong. Tokyo: Southeast Asian Medical Information Center.

D'Auria, D, L Hawkins , and P Kenny. 1991. Third International Conference on Education and Training in Occupational Health. *J Univ Occup Envir Health* 14 Suppl.: 447-455

Hazırlayan:

Onur Yaltı